

процес. Такі оними розподіляються між групами в залежності від мотивів номінації.

Ключевые слова: антропоним, неофіційне іменування, прозвище, способи утворення, трансонімізація.

H. V. Senyk,
Odessa National I. I. Mechnikov University,
Department of the Ukrainian language

INFORMAL ANTHROPONYMICON OF VILLAGES: TRANSONYMIZED NICKNAMES

The necessity to learn regional particularities of informal naming as an important segment of creating common Ukrainian map of an anthroponymical system saves the first place. Informal anthroponyms is an essential source of learning of historical processes that always take place in the language structure of common names, they have a wide range of information about the inner world of our ancestors which displayed in rituals and customs of the ethnos, information about its life and occupation. It is established that there are two productive ways of formation in nicknames and surnames. They are lexical-semantic and morphological, where semantization clearly dominates. The subject of this research is learning of onyms' motivational groups formed by transonymization.

Scientists interpret informal naming from names and surnames differently: some of them consider them nicknames, and the others – family and generic naming. Describing the semantic content of nicknames, some scientists believe that nicknames that are based on the name or the surname of a person or on the name, nickname of relatives are not describing and semantic. But this view is not a reflection of the general laws. The structure of many informal anthroponyms can relate to complete or reduced personal names, sometimes to bright colored connotative surnames. For this region transonymization is actively used for creating nicknames from surnames, names of famous historical or political figures, «TV nicknames» and regional variations of personal names.

Key words: anthroponym, informal naming, nickname, ways of formation, transonymization.

УДК 811.161.2'06(075.8)

Л. І. Хаценко,
к. філол. н., доц.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри української мови

СЛОВТВІРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКИХ ГОВОРІВ ОДЕЩИНИ

У статті діалектна лексика українських говорів Одещини аналізується з точки зору її словотвірних особливостей: розглядаються специфіка використання словотвірних формантів, способи творення діалектизмів [морфемні (суфіксальний,

конфіксальний, основокладання, безафіксний, префіксально-постфіксальний, префіксально-постфіксально-суфіксальний) та неморфемні (морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний)].

Ключові слова: способи словотворення, діалектна лексика, мотивувальне слово, дериват, словотвірний формант.

На Україні діалектологія як наукова дисципліна почала формуватися приблизно з середини 18 ст. У працях з української діалектології дослідники найчастіше описували фонетичні та морфологічні особливості українських говорів, зрідка називали деякі синтаксичні риси і майже зовсім не вивчали лексичні та словотвірні особливості говорів. У 1877 р. була опублікована праця К. Михальчука «Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины» [12], у якій була зроблена перша серйозна спроба класифікації українських говорів. Свій поділ українських говорів на три наріччя (українське, русинське і поліське) К. Михальчук зробив за фонетичними і морфологічними рисами. Але Михальчук зазначав, що діалектологи повинні вивчати лексичні особливості українських говорів і розуміти значення лексичних особливостей для діалектології та історії української мови. З 1894 р. починають публікуватися праці І. Верхратського, у кінці яких обов'язково додавався «Словарець». Деякі лексичні особливості були названі у статті Б. Яцимирського «Описание говора с. Старой Ущицы Подольской губернии» [18], у статті С. Гаєвського «Говірка с. Михиринець Старокостянтинівського повіту Волинської губернії» [7] та у статті А. Ветухова «Говор слободы Алексеевки Старобельского уезда Харьковской губернии» [15].

Пізніше проблемам діалектної лексики були присвячені дослідження Ф. Т. Жилка «Нариси діалектології української мови» [10], с. П. Бевзенка «До характеристики складу лексики українських діалектів» та «Українська діалектологія» [1]. Чимало діалектизмів зафіксовано також у діалектних словниках. Вивченням діалектної лексики займається П. Ю. Гриценко.

У 1997 р. було випущено «Український діалектологічний збірник», яким вчені України, Росії, Польщі, Молдови, Німеччини вшановували пам'ять відомого українського діалектолога Т. В. Назарової і редактором якого став П. Ю. Гриценко.

У багатьох статтях, вміщених у збірнику, досліджувалися проблеми діалектної лексики (статті Г. Козачук, К. Глуховцевої, Т. Черниш, с. Толстого, М. Бігусяка, О. Горбача, Т. Лукінової, Л. Дорошенко, І. Сабадоша, Т. Терновської, В. Бережняк, В. Конобродської) [17].

Дослідженням лексики говорів Одещини довго і систематично займався А. А. Москаленко [13; 14]. Своєрідним продовженням досліджень А. А. Москаленка може слугувати «Словник українських говорів Одещини» за редакцією О. І. Бондаря, укладений мовознавцями Одеського національного університету і виданий у 2011 році [16]. Матеріали цього словника було використано нами у процесі аналізу словотвірних особливостей діалектної лексики Одещини.

З історії заселення Одеської області відомо, що абсолютна більшість населених пунктів на південь від річки Кодими, колишнього кордону Росії з Туреччиною, почала організовуватись з кінця 18 ст., після 1791 р. Відвойовані у Туреччини землі цар дарував поміщикам і генералам. На ці вільні землі їх власники у різний спосіб – силоміць і обіцянками – переселяли людей з різних місцевостей

України та Росії. Були тут і вихідці з Волині, і вихідці з Поділля, Черкащини, Полтавщини, Слобожанщини. Отже, місцеві діалекти – це суміш різних діалектів, носіями яких були переселенці.

Наприклад, про заселення території Одещини вихідцями з Подолії свідчить слово *vasag* – «чумацький віз». Слово *vasag* у значенні «чумацький віз» зафіксоване і в словнику Б. Грінченка з посиланням на твір Свидницького «Люборацькі». Можливо, що подільські чумаки, які їздили в «Годес» по сіль, і завезли це слово на Одещину.

У минулому скошений і пов'язаний у снопи хліб складали на Одещині в купки по п'ятнадцять снопів. Ряд таких п'ятнадцяток на ниві називали *клай* або *клан'а*. Слова *клань*, *кланя* в значенні півкопи зафіксовані і в словнику Б. Грінченка з посиланням на Могилів-Подільськ, і в словнику Є. Желехівського. Отже, можливо, що і це слово занесено в українські говори Одещини з південно-західних областей України.

У придністровських селах Одещини зафіксоване слово *костер* у значенні конусовидної купи горсток конопель чи снопів очерету. Так поставлені снопи очерету можуть бути приготовлені не тільки для покриття хати, а й для опалення.

У словнику Б. Грінченка слово *костер* зафіксоване в двох значеннях: «1) Сажень дров; 2) Куча камыша, сложенная из 30 кип камыша, причем каждая копа имеет по 60 кулів. Павлогр.у.».

Значення слова *костер* Б. Грінченко ілюструє цитатою з «Енеїди» І. П. Котляревського: «Стояв у неї на городі в *кострі* на зіму очерет».

Слово *костер* у значенні «две сажени дров», «большая груда, куча; ворох лесу или других вещей» зафіксоване і в словнику В. Даля.

Л. А. Булаховський слово *костер* у названому значенні вважає залишком давньоруської мови в українській мові. Слово *костер* зафіксоване в придністровських селах Біляївського району, де живуть турбаївці, переселені сюди царатом за виступи проти панів Базилевських. Можливо, що це слово занесено на Одещину з Полтавщини.

На теренах Одещини співіснують подільські говірки південно-західного наріччя та степові говірки південно-східного наріччя. За поширеністю переважають степові говірки південно-східного наріччя.

Професор С. П. Бевзенко зазначав [1], що степові говірки займають територію українського степу й Донбасу, контактують на північному заході з подільськими говірками південно-західних діалектів, на півночі – із середньонадніпрянськими і слобожанськими говірками південно-східного наріччя, на заході – з молдавськими говірками, на сході – з російськими. Степові говірки – це говірки наймолодшого формування, які виникли внаслідок численних переселень, що почалися лише з XVIII – поч. XIX ст. і продовжувалися далі. Українське населення приходило сюди переважно з Поділля, Волині, Полісся. Крім того, великий вплив на місцеві українські говори мали переселенці з Росії, Болгарії, Сербії, греки, німці, чехи. Степові говірки досліджені недостатньо. Але наявні матеріали свідчать про їхні відмінності, що дає змогу розрізнити серед них такі групи:

- а) нижньонадніпрянські;
- б) східностепові (донецькі);
- в) західностепові;

г) південнобессарабські.

А. А. Москаленко писав [14], що мова усіх діалектів і говорів, поряд із спільними рисами для всієї мови нації чи певного народу, має особливості, які властиві тільки їй. Українські говірки Одеської області також мають деякі риси, властиві тільки їм. А. А. Москаленко поділяє українські говори Одещини за фонетико-граматичними і лексичними особливостями та за їхньою генезою на 3 групи. До 1-ої групи належать говори, генетично зв'язані з подільськими українськими говорами. Основні фонетико-граматичні і лексичні особливості подільських говорів властиві деяким українським говорам Одещини. Найбільше ці говори зосереджені в таких сучасних адміністративних районах: Балтському, Котовському, Кодимському, Ананівському, Любашівському.

До 2-ої групи належать мішані говори, генетично зв'язані з подільськими, середньонадніпрянськими та іншими східноукраїнськими говорами. За своїми особливостями вони становлять поєднання різних рис українських говорів, з перевагою в одних із них рис подільських говорів, в інших – рис східноукраїнських говорів. Ці говори поширені в усіх районах Одещини. Говори ці формувалися переважно у ХІХ ст.

До 3-ої групи, найменшої за своїм складом, належать говори, генетично зв'язані тільки з південно-східними говорами. Особливості їх збережені, в основному, в говорах таких місцевостей Одещини: Біляївка, Дальник, Майори, Градениці, Холодна Балка, Кучургани, Дачне, Вигода, Маяки. Різні особливості, властиві сучасним українським говорам Одещини, зустрічаються і в інших говорах української мови. Від інших українських говорів вони відрізняються тільки комбінацією цих рис, наявністю поряд рис декількох інших місцевих говорів. Але не існує жодної фонетико-граматичної риси українських говорів Одещини, яка була б властива тільки їм. Серед інших говорів української мови говори Одещини помітно відрізняються деякими лексичними діалектизмами, властивими тільки їм, а також семантичними діалектизмами.

На території Одеської області жили і живуть люди різних націй. Межує наша область з Румунією і Молдовою. Поблизу знаходяться Болгарія і Польща. Цілковито природно, що в українські говори області заходили і заходять деякі слова із мов цих націй. Ці слова входять у систему українських місцевих говорів і становлять їхню особливість і стосовно усяких інших місцевих говорів, і стосовно української літературної мови. Ось деякі із діалектизмів іншомовного походження:

1) Із молдавської мови – [бад'іка] – старший брат; [глуждани] – бадилля кукурудзи; [к'ішора] – п'ятнадцять снопів; [ладар] – килимок, яким накривають скриню; [паратари] – вузенький довгий килим, який вішають над лавою попід вікнами в хаті; [чара] – сковорідка тощо;

2) Із румунської мови – [бага] – виноградник; [вакол] – загорода; [ворнител'] – товариш молодого, боярин; [граничер] – прикордонник; [масамари] – вгощання під час весілля тощо;

3) Із болгарської мови – [градина] – город; [дзарзари] – абрикоси; [йалек] – безрукавка, жилет; [крачка] – штанина, [ізвор] – джерело, з якого надходить вода у водоймище тощо;

4) Із польської мови – [тремпл'і] – прилад у вигляді колеса для розчісування вовни; [дуфрати] – надіятись, сподіватись; [слуп] – стовп; [поренча] – спинки ліжка тощо;

5) Із турецької мови – [дарак] – гребінь, яким розчісують вовну, волокно, прядиво; [калбалик] – клопіт, зайві розмови, колотнеча; [чугай] – сіряк, свита;

6) Із німецької мови – [гафувати] – чепуритись, гарно одягатись; [шопа] – сарай тощо;

7) Із чеської мови – [ау'іба] – вигук, яким відганяють собак; [у'іба] – вигук, яким відганяють собак; [у'ібе"н'а] – цуценя тощо.

Деякі з діалектизмів іншомовного походження на території Одеської області досить поширені, як, наприклад, чара, паратарі, бага, вакар, слуп, чугай. Інші вживаються значно рідше, тільки принагідно.

Із наведених прикладів стає зрозумілим, що розглядати словотвірні особливості діалектної лексики неможливо без аналізу походження діалектизмів і що аналіз словотвірних особливостей діалектної лексики є нелегкою справою.

На жаль, у діалектологічній літературі слабо вивчена система словотвору територіальних говірок, рідко залучаються діалектні словотвірні відмінності при характеристиці і класифікаційному поділі територіальних діалектів. Проте діалектно-територіальне розшарування мови в галузі словотвору є другою (після лексики) важливою ділянкою, а в окремих випадках, можливо, й випереджає лексику щодо загального процесу диференціації територіальних діалектів.

У процесі дослідження матеріалів «Словника українських говорів Одещини» за ред. О. І. Бондаря було встановлено, що більшість діалектизмів утворюється суфіксальним способом. Наприклад:

Авочний – «Який стосується *ава*» [16, с. 11]; *Авочник* – «Рибалка, що ловить рибу з плавального засобу *ава* авочними сітками» [16, с. 11]; *Авчик* – «=Авочник» [16, с. 11]; *Авчики* – «Спосіб ловити рибу авочними сітками» [16, с. 11]; мотивуюче слово – *ава*- «тюрк., маленький каючок, з якого ловлять у Дністровському лимані авочними сітками крупну рибу» [16, с. 11]. *Алігати́ка* – «Сорт винограду, аліготе» [16, с. 12]; мотивуюче слово – *аліготе* [16, с. 12]. *Амбарець* – «здрібніле до амбар» [16, с. 12]; мотивуюче слово – *амбар* – «Місце в човні під дошками на кормі і на носі (чордаку)» [16, с. 12]. *Бабник* – «Стільчик, на якому укріплена бабка для клепання коси» [16, с. 15]; мотивуюче слово – *бабка*² – «Металевий прилад для клепання коси». *Бабера* – «згрубіл., *баба*; вживається на означення негативного ставлення до жінки» [16, с. 14]; мотивуюче слово – *баба*. *Байдига* – «зневажл. збільш. до байда» [16, с. 16]; мотивуюче слово – *байда* – «Великий шматок хліба, скибка» [16, с. 16]. *Балакер* – «екс., Балакуча людина, що вміє цікаво розповідати» [16, с. 17]; мотивуюче слово – *балакати*. *Віянка* – «Лопаточка для набирання зерна під час віяння» [16, с. 42]; мотивуюче слово – *віяти*. *Водявий* – «Такий, що містить багато води» [16, с. 42]; мотивуюче слово – *вода*. *Водянка* – «Глиняний посуд у формі глечика для води» [16, с. 42]; мотивуюче слово – *вода*. *Возовик* – «Віз для перевезення винограду» [16, с. 42]; мотивуюче слово – *возити*. *Возовиця* – «Час, коли возять снопи з поля до садиби» [16, с. 42]; мотивуюче слово – *возити*. *Возовня* – «Приміщення, де зберігають вози» [16, с. 42]; мотивуюче слово – *віз*. *Волоканина* – «Тяганина» [16, с. 43]; мотивуюче слово – *волочити*. *Волокуша* – «Пристрій у вигляді дротяної сітки, яким витягують соломку від молотарки на скирту» [16, с. 43];

мотивуюче слово – *волочити* (=громадити) [16, с. 43]. *Волочушка* – «Примітивне сільськогосподарське знаряддя з тернового гілля, яким в старовину волочили зорану землю» [16, с. 43]; мотивуюче слово – *волочити* (боронувати). *Володжба* (*волочба*) – «Боронування» [16, с. 43]; мотивуюче слово – *волочити* (боронувати). *Волощина* – «Назва частини села, де живуть [волощина] винятково молдавани» [16, с. 43]; мотивуюче слово – волох. *Ворушало* – «Палиця, якою ворущать солому в печі, щоб краще горіла» [16, с. 44]. Мотивуюче слово – *ворушити*.

Маємо ряд слів, утворених шляхом *конфіксації*:

Бестарка – «Ящик-ноші, яким переносять зерно» [16, с. 22]; мотивуюче слово – *тара*. *Бестарник* – «Віз, яким возять зерно без тари, насипом» [16, с. 22]; мотивуюче слово – *тара*. *Бизрошка* – «Безрога тварина» [16, с. 22]; мотивуюче слово – *роги*.

Відземок – «Частина дерева від землі, довжиною до двох метрів» [16, с. 41]; мотивуюче слово – *земля*. *Відмостка* – «Цементована призьба» [16, с. 41]; мотивуюче слово – *мостити*.

Незначна кількість дериватів утворена шляхом *основоскладання*, *основоскладання* і *суфіксації*, а також поєднанням *основоскладання* і *безафіксного способу* творення:

– *основоскладання*: *Близоокий*, *близькоглазий* – «Короткозорий» (с. 25); мотивуючі слова *близький* + *око* (*глаз*);

– *основоскладання* і *суфіксація*: *Верхоплавка* – «Хвора на глисти риба, що у зв'язку із цим плаває зверху» [16, с. 37]; мотивуючі слова *верх* і *плавати*; *Виноделка* – «Приміщення, у якому давлять виноград і сік переброджує на вино» [16, с. 39]; мотивуючі слова *вино* і *делать* (росіянізм); *Водовозка*, *водовозня* – «Спеціальний віз з великою бочкою, в якій підвозять воду для робітників на поле» [16, с. 42]; мотивуючі слова – *вода* і *возити*;

– *основоскладання* і *безафіксний спосіб* творення: *Винодел* – «Завідувач винним пунктом» [16, с. 39]; мотивуючі слова – *вино* і *делать* (росіянізм).

Маємо кілька слів, утворених *префіксально-постфіксальним* способом (наприклад: *Вихлебтатися* – «Позбавитися всього» [16, с. 40]; мотивуюче слово – *хлебтати*) та *префіксально-суфіксально-постфіксальним* способом (наприклад: *Вилітатися* – «Легенько, по-літньому одягнутись» [16, с. 39]; мотивуюче слово – *літо*).

Серед діалектної лексики маємо також невелику кількість дериватів, утворених *неморфемними* способами:

– *лексико-синтаксичним* (наприклад: *Запридух* – «Горілка, самогонка від початку відгону, первак» [16, с. 82]);

– *морфолого-синтаксичним* (наприклад: *Вечірня* (ім.) – «Тоня, яку тягнуть увечері» [16, с. 37]; *Вибіжна* (ім.) – «Місце на березі, куди причалює човен з другим кінцем кодоли, щоб тягти невід, коли його вже закинуто у воду» [16, с. 38]; *Вісова* (ім.) – «Крупна риба будь-якої породи, що важить понад два кілограми» [16, с. 41]);

– *лексико-семантичним* (наприклад: *Бомба* – «Сорт квасолі» [16, с. 26]; *Борода* – «1) Огір, пропуск під час косіння колоскових; 2) Непідібрана частина кіс при заплітанні; 3) Місце, де не зійшли сходи» [16, с. 26]; *Восток* – «Східний вітер, як правило, сильний» [16, с. 44]).

Отже, найбільша кількість дериватів була утворена суфіксальним способом. У процесі творення найбільш частотними за вживанням були суфікси *-к(а)*, *-ник*, *-ар* (*-яр*), *-к(и)*, *-ак(-як)*, *-ик*, *-ов*, хоча в літературній мові деякі з цих суфіксів (*-ар(-яр)*, *-к(и)*, *-ак (-як)*) у якості словотворчих формантів вживаються значно рідше, ніж у діалектному мовленні. У діалектному мовленні значно частіше, ніж у літературній мові, використовуються такі суфікси: *-ут(а)*, *-уш(а)*, *-л(о)*, *-н(я)*. Вражає розрив між кількістю дериватів, утворених суфіксальним способом, і кількістю дериватів, утворених іншими морфемними та неморфемними способами.

Серед аналізованої діалектної лексики найбільшу групу становлять деривати-іменники, другою за кількістю є група дериватів-прикметників. Мотивуючу базу для утворених дериватів складають переважно дієслова та іменники, хоча серед мотивуючих слів зустрічаються також прикметники і числівники. Цікавим є те, що для утворення більшої частини діалектних слів мотивуючою базою є слова, спільні і для діалектного мовлення, і для літературної мови. Рідше для утворення нового діалектного слова мотивуючим служить також діалектне слово (наприклад, для деривата *вакар* («людина, яка пасе корови, пастух, чередник») мотивуючим є слово *вака* («молд., корова»).

Література

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1982. – 352 с.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Збірник вправ і завдань / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1987. – 250 с.
3. Ващенко В. С. Словник полтавських говорів / В. С. Ващенко. – Харків : Освіта, 1960. – 500 с.
4. Ващенко В. С. З історії та географії діалектних слів / В. С. Ващенко. – Харків : Освіта, 1963. – 140 с.
5. Верхратський І. Про говір галицьких лемків / І. Верхратський. – Львів, 1902. – 312 с.
6. Верхратський І. Про говір батюків / І. Верхратський. – Львів, 1912. – 204 с.
7. Гаєвський С. Говірка с. Михиринець Старокостянтинівського повіту Волинської губернії / С. Гаєвський // Філологічний збірник пам'яті К. Михальчука. – К., 1915. – С. 38-47.
8. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія / В. О. Горпинич. – К. : Вища школа, 1999. – 251 с.
9. Дзензелівський Й. О. Конспект лекцій з української діалектології / Й. О. Дзензелівський. – Ужгород : Ужгородський держ. ун-т, 1965. – 99 с.
10. Жилко Ф. Т. Нариси діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – К. : АН УРСР, 1966. – 440 с.
11. Лисенко П. С. Словник діалектної лексики середнього і східного Полісся / П. С. Лисенко. – К. : АН УРСР, 1961. – 72 с.
12. Михальчук К. Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины / К. Михальчук // Колдовство. Документы – Процессы – Исследования В. Б. Антоновича. – Петербург, 1877. – С. 20-40.

13. Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області / А. А. Москаленко. – Одеса : ОДУ, 1958. – 80 с.

14. Москаленко А. А. Специфічна лексика українських говірок Одеської області / А. А. Москаленко // Наукові записки Одеського державного педагогічного інституту ім. К. Д. Ушинського / [відп. ред. А. А. Москаленко]. – Т. XXV. – Одеса: ОДПІ, 1960. – С. 65-78.

15. Москаленко А. А. Нарис історії української діалектології / А. А. Москаленко. – К. : Радянська школа, 1961. – 160 с.

16. Словник українських говорів Одещини / [за ред. О. І. Бондаря]. – Одеса : ОНУ, 2011. – 222 с.

17. Український діалектологічний збірник. Книга 3: Пам'яті Т. Назарової / [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. – К. : Довіра, 1997. – 471 с.

18. Яцимирский Б. Описание говора с. Старой Ушицы Подольской губернии / Б. Яцимирский // Сборник отдела русского и славянского языка. – Т. 94. – № 3. – Петербург : Императорская АН, 1890. – С. 35-50.

Л. И. Хаценко,

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка

СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ДИАЛЕКТНОЙ ЛЕКСИКИ УКРАИНСКИХ ГОВОРОВ ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

В статье анализируются словообразовательные особенности диалектной лексики украинских говоров Одесской области: рассматриваются специфика использования словообразовательных формантов, способы образования диалектных слов [морфемные (суффиксальный, конфиксальный, основосложение, безаффиксный, префиксально-постфиксальный, префиксально-суффиксально-постфиксальный) и неморфемные (морфолого-синтаксический, лексико-синтаксический, лексико-семантический)].

Ключевые слова: способы словообразования, диалектная лексика, мотивирующее слово, дериват, словообразовательный формант.

L. I. Hatsenko,

Odessa National I. I. Mechnikov University,
Ukrainian Language Department

DERIVATIVE PECULIARITIES OF ODESSA REGION'S DIALECT LEXIS

The article deals with the analysis of the dialect vocabulary of Odessa region from the point of view of its word-building peculiarities: the ways of forming of dialectisms and the peculiarity of using the word-building affixes are being viewed in the article.

The research of word formative peculiarities of dialectal lexicon to differentiate the territorial dialects is very perspective. Such research is of great importance for Ukrainian dialects of Odessa region, where you can discover the coexistence of different dialects: the south-western and south-eastern.

Having analyzed 600 derivatives from the «Ukrainian Dictionary of Odessa region's dialects» [16], we have found out that most of the derivatives are formed with the help of suffixes (suffixal method). The most frequent used suffixes in the process of creating were the following: -к(а), -ник, -ар(-яр), -к(и), -ак(-як), -ик, -ов, although it is obvious that the usage of suffixes (-ар(-яр), -к(и), -ак(-як)) in literary language is much less frequent than in the dialect speech. Such suffixes as -ут(а), -уш(а), -л(-о), -н(я) are used much more frequently in the dialect language than in the literary one.

There was a surprising gap in the amount of derivatives formed by suffixal method and derivatives formed by others : morphemic and nemorfemny methods. For example, there were not words among the analyzed ones formed by the prefixal method. Only ten derivatives are formed by prefixing and suffixal methods (бестáрка, бестáрник, бизрóшка, зáстінок, підпáрок, підпáлок, підлокóтник, відзéмок, відмóстка, вистрéлювати). Only 8 derivatives are formed by word composition method, word composition and suffixal methods and by combining word composition and bezaffiksny methods (близоóкий, близькогла́зий, верхопла́вка, виноделка, водовозка, водовóзня, круподьóрка, винодел). There was one derivative formed by prefix-postaffixal and one by prefix-suffixal-postaffixal methods (вихлебтатися, вилітитися). There were derivatives formed by bezaffiksny method: перегул, перері́з, перетóк, притула.

Only one derivative is formed by lexical-syntactic method (запридух), 14 derivatives-nouns are formed by morphological and syntactic methods (вечі́рня, вибі́жна, вісо́ва, запускна́, зорова́, їздовий, кормова́, кормовий, перекидна́, підвозна́, писана, рогова́, синова́, стояча). These derivatives occur by using lexical-semantic method: бомба, борода́, востóк, голóвка, грива, кобила, козел, по́лька, серце, шашлик, шия, щур¹, щур².

The largest group among analyzed dialectal vocabulary are derivatives-nouns, derivatives-adjectives follow them.

Verbs and nouns make the motivating base for formed derivatives, but we have met adjectives and numerals among the motivating words as well. The motivating base for formation of most dialectal words are common words from both dialectal and literary languages. New dialect words rarely appear thanks to other ones (other dialect words).

Key words: ways of word-building, dialect vocabulary, motivator, derivative, word-building affix.

УДК 811.161.2:81'373.611

Н. М. Хрустик,

к.філол. н., доц.,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

доцент кафедри української мови

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВОТВОРЕННЯ

У статті розглядаються сучасні тенденції розвитку українського словотворення. З'ясовується, якими є основні закономірності розвитку словотворення, подається їх коротка характеристика, визначаються й аналізуються причини, якими вони зумовлені.